

L o k a l h i s t o r i e m i d t i N o r d s j æ l l a n d

Tømrer Thomas Olsen, født i 1929 i Alsønderup, fortæller om opvækst og skolegang i Bendstrup Skole, om halvandet år som tjenestedreng på Lykkesholmgård i Nejede og om tiden herefter som tømrerlærling hos sin far, tømrermester Christian Olsen, Pibe Møllevej 16, Alsønderup. Nedskrevet af Ole Blåkilde efter Thomas Olsens fortælling. Illustrationer Lissi Carlsen & Henrik Wittchen.

Dette er Lokalhistorisk Nyt nr. 2, juni 2011, 8. årgang fra

Lokalarkivet for

Alsønderup-Tjæreby Sogne

i Hillerød Kommune

-et arkiv for almindelige menneskers historie og egnshistorie-

Med stor tak har Alsønderup-Tjæreby Lokalarkiv i **2011 indtil**

1. juni modtaget sponsorstøtte fra:

Nordtag A/S v/ direktør Jørgen Simonsen, Mestervangen 7, 3220 Græsted.
Tlf. 48 36 36 36, fax 48 36 36 30, www.nordtag.dk

Thorkild Jørgensen VVS Aps., Aut. VVS-installatør, Ryagergårdsvej 3, Annisse, 3200 Helsingør.
Tlf. 48 79 13 60, mobil 20 11 85 57.

G. D. A. , tømrer- og snedkermester Gert Dyrlov Andersen, Torsholms Allé 8, Tulstrup,
3400 Hillerød. Tlf. kontor 4828 5550, mobil 2028 9950, fax 4828 6746

P.M. Belægning, Brolægnings-, flise- og anlægsarbejder v/ Palle Madsen, Ravnsbjergsbjergvej
16, Nejedø, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 69 44, biltlf. 23 25 05 06, fax 48 28 69 53,

J. Jensen A/S, Højlundevej 8, 3540 Lyngby. Tlf. 4825 3535. www.j-jensen.com Nedrivning, Bygge
& Anlæg. Jord & Kloak. Affaldssortering. Asbest- & PCDsanering, Salg af brugte byggematerialer.

Tømrer Lodberg Aps., Syrenvej 1, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 34. Bil. 21 28 68 29.,
Fax. 48 28 65 36.

Kontorland A/S - Alt Til Kontoret. Industrivænget 15, 3400 Hillerød.
Tlf. 48 25 36 66.- <http://www.kontorland.dk>

DanBolig, Søderberg/Nielsen Aps. Frederiksværksgade 7, 3400 Hillerød. Tlf. 48 24 21 11,
Fax 48 24 21 11. E-mail: Hilleroed@danbolig.dk

Joan & Ole Starks Gårdbutik. Harløsevej 164, Harløse, 3400 Hillerød. Tlf. 4824 6361.

Hallum Electric, Aut. El-installatør, Tulstrup Have 9, Tulstrup, 3400 Hillerød, Tlf, 4828 7813.
Mobil 22 90 78 13, www.hallumelectric.dk E-mail: fh@hallumelectric.dk

Harløse V V S, Aut. Gas-, vand- og sanitetsmester, Harløsevej 172, 3400 Hillerød.
Tlf. 28 25 04 49 www.harloesevvs.dk E-mail: vvs@harloesevvs.dk

Tulstrup Kompost v/ Sv. Simonsen, Nejedøvej 20, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 60 81.

HHM Ejendomme A/S. Ejendomsudvikling og rådgivning. Krakasvej 7 C, 3400 Hillerød,
Tlf. 48 26 48 00. www.hhmejendomme.dk.

Blikkeslager Claus Larsen, Aut. Gas-, sanitets- og vandinstallatør, Brunebjerg 26, Tulstrup,
3400 Hillerød. Tlf. 48 28 65 00. Mobil 40 40 82 90.

Ullerød Superbrugs. Midt i Lokalarkivets medlemskreds, Start dagens indkøb tidligt – vi åbner
alle hverdage og lørdage kl. 7.00. Frederiksværksgade 119, Ullerød, 3400 Hillerød. Tlf. 4826 0289.

Støtteforeningen for Alsønderup Sogn

Arkivets status nu:

<i>Der er betalt kontingent for 2011 af 390 medlemmer</i>	<i>i alt 30.300 kr.</i>
<i>46 medlemmer har udover kontingentet givet en pengegave ,</i>	<i>i alt 7.640 kr.</i>
<i>15 sponsorer har støttet arkivet med</i>	<i>i alt 10.740 kr.</i>

*Arkivets medarbejdere og bestyrelse takker for denne værdifulde støtte, som
gør arkivet selvstændigt og uafhængigt af kontante offentlige tilskud.*

THOMAS OLSENS OPVÆKST OG SKOLEGANG

Thomas Olsen blev født i 1929 på ejendommen Pibe Møllevej 16 i Alsønderup. Den ejendom købte hans far, tømrermester Christian Olsen, i 1918, og herfra drev han sin tømrervirksomhed hele sit liv. Det var også i 1918, at Chr. Olsen blev gift med Elvira Larsen. Hendes forældre havde et parcelliststed på en sidevej til Baunevej, i dag Baunevej nr. 15.

Christian og Elvira Olsen havde allerede fire børn, da Thomas blev født i 1929, og de fik fire til efter ham, så Thomas blev den midterste af ni søskende, syv drenge og to piger.

Der var et par tønder land til Christian Olsens ejendom, Pibe Møllevej 16, og han drev jorden landbrugsmæssigt. Hans børn voksede derfor op med at måtte være medhjælpere, og Thomas blev på den måde fortrolig med arbejdet i den tids mindre landbrug.

Til markarbejdet, men også til kørsel i tømrervirksomheden, havde Chr. Olsen en mindre hest, men derudover foregik det meste af arbejdet i landbruget dengang manuelt. Selv på kun et par tønder land var der derfor brug for alle hænder.

Ejendommen var basis for familiens selvforsyning af mange fornødenheder. Der var altid en malkeko og normalt en kalv eller kvie og mellem et og tre fedesvin, nogle ænder og et halvt hundrede høns, samt hesten. De skulle alle passes og fodres, så vidt muligt med afgrøder avlet på ejendommen. Man avlede selvfølgelig også kartofler til familiens eget forbrug. Alt det blev Thomas inddraget i, efterhånden som han voksede op.

Chr. Olsen dyrkede hvede, byg og havre, og der høstede hø. Der var ingen selvbinder, så kornet blev høstet med le, bundet i neg og stillet til tørre i hove, alt med håndkraft, og så kørt hjem med hesten for deres fastvogn. Chr. Olsen havde i 1935 for et beskedent beløb byttet sig til et mindre ældre tærskværk, så man selv kunne tærske ejendommens kornhøst.

Thomas lærte fortrolighed med pasning af husdyrene og med alderen også at bruge familiens hest til markarbejdet, pløje, harve og tromle, samt med alle de andre elementer i landbrugsarbejdet dengang, så man kan sige, at han gennem sin opvækst var oplært til at kunne blive landbrugsmedhjælper, hvad også denne beretning handler om.

Thomas' far købte i 1937 en personbil, en Chevrolet, men under den anden verdenskrig i hele den nazityske besættelsesperiode fra 1940 til 1945 var privat bilkørsel forbudt. Der kunne næsten ikke indføres benzin hertil, og benzinen var strengt rationeret med rationeringsmærker til livsvigtig, erhvervsmæssig kørsel. Chr. Olsens bil var ikke til livsvigtig kørsel, så den stod i fem år på træklodser og med hjulene taget af, som loven foreskrev. Christian Olsen var derfor heldig, at han til sit lille landbrug havde sin hest til

fjedervogn og fastvogn, som også kunne bruges til erhvervsmæssig og privat transport, hvor cyklen ikke var nok. Fra Thomas var 11 år i 1940 foregik kørselen med hestevogn.

Thomas's far, tømrermester Chr. Olsen, med sin fjedervogn og hest gennem Alsønderup By. Fotograferet under den tyske besættelse af Danmark 1940-.45, hvor hans bil i hele perioden stod opklodset uden hjul på, fordi privat bilkørsel var forbudt..

Thomas's fars ejendom på Pibe Møllevej lå i Bendstrup Skoles distrikt. Det var en en-klasserums skole med en enelærer. Det samme var Tulstrup Skole i den anden ende af Alsønderup Kommune. Kommunen havde vist dengang knap 1000 indbyggere, og til undervisning af deres børn hver anden dag i syv år var der altså kun to lærere, en til hver af de to skolebygninger i henholdsvis Bendstrup og Tulstrup, og hver af disse med kun et klasseværelse.

Thomas Olsen begyndte i Bendstrup Skole i 1936 i det, man kaldte lille klasse. Børnene var delt i lille klasse og store klasse. Hver klasse gik i skole hver anden dag – i alt tre dage om ugen. Der var ikke plads i skolens eneste klasseværelse til begge klasser samtidig.

Som for mange skolebørn dengang gik Thomas's skolevej også ad markveje og skolestier, som afkortede børnenes skolevej. De fleste gik jo til fods, for cykler til mindre børn var dengang ikke almindeligt, og under krigen kunne man næsten ikke få cykeldæk. Thomas gik ind over Alsønderup Orne ad Nordvej, forbi dengang V.P. Larsens ejendom og videre ad en sti op til sin morforældres ejendom. De boede der endnu i de første år, hvor Thomas gik i skole, så der gjorde han ofte et stop til et besøg på vej hjem fra skole. Hos morfar og mormor var Thomas jo ikke kun én blandt en stor søskendeflok.

Læreren i Bendstrup var Anders Jensen i alle de syv år, som Thomas gik i skole. Han var vist vellidt af folk, men efter Thomases mening alt for rar og flink, så skolegangen gav ikke det helt optimale udbytte. Som en nutidig ros kan dog siges, at Anders Jensen aldrig slog lussinger, hvilket ellers var det helt almindelige i skolerne på den tid og længe efter, og på den tid fandt flertallet af forældre nok, at det kunne være en mangel hos ham til gene for disciplinen i skolen.

Thomas erkender, at skolearbejdet ikke havde hans store interesse, men når man ser på den tids udvalg af undervisningsmaterialer, er det forståeligt, at det kunne være svært for samme lærer gennem alle syv års skolegang altid at samle elevernes interesse. Vi skal også erindre, at samfundet på den tid ikke var særligt uddannelsesorienteret, og at boglige færdigheder ikke spillede nogen større rolle i mange af den tids erhverv. Mange forældre mente også dengang, at jo før børnene kunne komme ud af skolen og bestille noget "rigtigt", jo bedre. Men skolen gav i hvert fald Thomas basis for en flydende, letlæselig håndskrift og sikker stavning.

Efter syv års skolegang gik Thomas ud i erhvervslivet som 14-årig, og de fleste af hans årgang mente nok, at nu havde de siddet længe nok i skolen, og at man nu ikke kunne lære mere dér, som kunne bruges udenfor. For de fleste af dem virkede arbejdslivet på den tid ikke særlig bogligt.

Bendstrup Skole, som den så ud, da Thomas gik i skole dér. Der var klasseværelse i den nærmeste del af bygningen, og i den anden ende var lærerens lejlighed. Der var kun nedgang til kælderen gennem de ydre lemme, vi ser. Under anden verdenskrig blev der indrettet beskyttelsesrum mod luftbombardementer i alle skoler, og da der var en kælder under Bendstrup skole, blev det der.

Selv om dette foto inde fra klasseværelset i Bendstrup skole er taget længe efter, at Thomas gik ud af skolen, er hele interiøret det samme, selv om et par rækker skolepulte her er udskiftet med borde.

Thomas gik således ud af Bendstrup Skole i 1943, for nu var hans syv års undervisningspligt afsluttet, og han blev konfirmeret den 20. april 1943 i Tjæreby Kirke. Forud havde han i et år gået til konfirmationsforberedelse, Det var to timer en dag om ugen i Tjæreby Præstegård hos pastor Johs. Christiansen. Det var en lang strækning til Tjæreby Præstegård, og Thomas havde ingen cykel, men kunne de fleste gange låne enten sin mors eller sin fars cykel. Kunne det ikke lade sig gøre, måtte han gå helt til Tjæreby. Efter sin konfirmation fik Thomas en ældre, brugt cykel, som måtte holde fra 1943 til 1949, hvor han fik råd til at købe en ny. I øvrigt kunne man ikke købe nye cykler under den tyske besættelse og heller ikke i befrielsesåret 1945. Der var ingen på markedet.

Det var nok faderens mening, at han ville tage Thomas i tømrerlære, men han ville ikke have mere end én af sine sønner i lære samtidig, og pladsen var i 1943 optaget af broderen Frede, dengang Thomas holdt op i Bendstrup Skole. Altså skulle der findes noget andet til Thomas indtil videre. Det forholdt sig sådan, at Thomas's fire år ældre bror, Jørgen, på den tid var andenkarl på Lykkesholmsgård i Nejede, og at ejeren, Knud Knudsen, kunne bruge en tjenestedreng, så det var nærliggende, at det så blev Thomas.

Det var der ikke noget usædvanligt i, for det var helt almindeligt dengang, at fjortenårige drenge på landet fik arbejde ved landbruget som tjenestedrenge med kost og logi. Thomas startede så den 1. maj 1943 som tjenestedreng i Nejede på Lykkesholm.

Tiden som tjenestedreng i landbruget på Lykkesholm.

Gården var ejet af Knud Knudsen, som havde købt den af sin mor, Boline Knudsen, vistnok i 1930. Hun havde været enke, siden hendes mand, som hed Søren Knudsen, døde af spansk syge i 1919. Da Knud overtog gården, købte hans mor en villa i Frederiksborg Nyhuse og flyttede derind sammen med Knuds ugifte søster, Anna.

Lykkesholm er en firelænget gård, som vi her ser fra sydsiden hen over Gåsedammen. Det er et ældre foto, for vi ser storkereden på taget af udlængen, og storken var der ikke mere, da Thomas kom til gården i 1943. Bygningen, som går ud til venstre er en svine-stald, som vi ved, at Søren Knudsen byggede til, og han døde i 1919. Søren Knudsen var far til Knud Knudsen, som ejede gården, da Thomas kom dertil i 1943.

Det er lidt forvirrende med alle de mennesker, som dengang hed Knudsen i Nejede. Den første generation kom fra Holmegård og var sønner af gårdejer Knud Olsen. Jens Peter Knudsen købte Kildegård i Nejede, broderen Carl Knudsen overtog Holmegård efter sin far, og Søren Knudsen købte som nævnt Lykkesholmgård af sin svigermor. Disse tre brødre havde så alle nogle børn, heriblandt hver en søn, som var opkaldt efter deres farfar, Knud Olsen på Holmegård i Nejede, og derfor hed tre af fætrene så Knud Knudsen. Da navnene er forvirrende, nævner vi fremover i denne beretning kun dem, som har en direkte forbindelse til Thomas Olsens fortælling.

Søren og Boline Knudsen på Lykkesholm havde en flok børn. Her nævner vi først den søn, Knud Knudsen, som overtog Lykkesholm og havde den, da Thomas Olsen var tjenestedreng dér.

Men også Søren og Bolines søn, Otto Knudsen, bror til ovennævnte Knud Knudsen, skal nævnes. Han købte Vittenbjerggård i Nejede, men gik ned

med den. Den havde den dårligste jord af gårdene i Nejede, og der var landbrugskrise. Otto Knudsen blev så arbejdsmand og boede en tid i Gadevang. Han havde en del børn, hvoraf tre sønner blev telefonmontører i Hillerød. Men en af disse, som hed Søren Knudsen efter sin farfar, var nogle år ved landbruget, og han var forkarl hos sin farbror, Knud Knudsen, på Lykkesholm, da Thomas Olsen i maj 1943 kom derud.

Der var således tre mandlige landbrugsmedhjælpere på gården i 1943, ejeren Knud Knudsens nevø, Søren Knudsen, var forkarl, og Jørgen Olsen, Thomasses fire år ældre bror, var andenkarl, og den 14 årige Thomas Olsen var så tjenestedreng.

Gårdens ejer, Knud Knudsen, havde i 1930 giftet sig med sin kusine fra Kildegård i Nejede, Ingeborg, datter af Knuds farbror, Jens Peter Knudsen.

Foto fra Knud og Ingeborg Knudsens bryllup i 1930 og et senere foto af Knud Knudsen.

Ingeborg Knudsen var så gårdens husmoder og havde medhjælperne på kost og logi. Som sin medhjælp havde hun altid en tjenestepige, som udover det huslige også passede køkken- og prydhave. Da Thomas kom, var det, så vidt han husker, Else Kristiansen, som var tjenestepige på gården. Hun var datter af parcellist Emil Kristiansen, Alsønderup Indelukke, og storesøster til Helge Kristiansen, som siden overtog sin fars ejendom.

Knud Knudsen og Ingeborg fik ingen børn, men Ingeborgs niece, Inger Tove, kom en del hen på Lykkesholm om sommeren. Hun var datter af Ingeborgs bror, Carl P. Knudsen, som havde overtaget Kildegård i Nejede efter sin far.

Inger Tove var enebarn, og hun var vist ikke begyndt skolegangen, da Thomas kom til Lykkesholm. Hendes senere mand var mejeribestyrer på Borup Andelsmejeri i mange år.

Thomas som 19-årig.

Kost og logi var en del af lønnen, så Thomas boede og spiste på gården. Kun på sine frisdage kom han hjem til sine forældre. De mandlige tjenestefolk på Lykkesholm sov i to karlekamre i gårdens nordlænge. Thomas delte kammer med sin bror. Tjenestepigen skiftede sengetøj og gjorde rent i karlekamrene. De lå op til vognporten og kunne ikke opvarmes. Det kunne give problemer med at få tørret sit arbejdstøj i vinterhalvåret. Man havde jo ikke ordentlig tæt regntøj dengang, og man blev ikke kun våd af regnvejr, men også af at arbejde med våde ting som at tage roer op om efteråret. Der var ikke indlagt vand i karlekamrene, og hvis Thomas og de to andre ville vaske sig, kunne det ske i malkemaskinerummet, hvor der dog kun var koldt vand. Så Thomas tog bad, når han var hjemme hos sine forældre om søndagen. I begyndelsen varmede han vand ved at fyre op under deres gruekedel, men så fik de installeret badeværelse.

Folkene på Lykkesholm kunne opholde sig i stuehuset i borgerstuen, som rummet for tjenestefolkene kaldtes. Her spiste de også alle måltider. Gårdens ejer, Knud Knudsen, spiste sammen med dem der. Husmoderen og tjenestepigen spiste aldrig dér, men normalt i køkkenet.

Man stod op klokken halv seks om morgenen og gik straks i gang med arbejdet i stalden, malkning, fodring og udmugning. Der var atten til tyve malkekøer, for meget af gårdens jord var enge, mere egnet til græsning end til dyrkning., Malkningen og arbejdet i stalden skulle være færdigt til mælken blev hentet til mejeriet. Det skete på hestevogn og ikke på lastvogn, for det var under den anden verdenskrig og den tyske besættelse af Danmark, hvor benzin var strengt rationeret til kun den aller vigtigste kørsel.

Man havde malkemaskine på gården, og alle tre medhjælpere deltog i staldarbejdet. Om sommeren var køerne imidlertid ofte på græs og ude om natten. og så foregik malkningen med håndkraft ude i marken.

Når malkning og staldarbejde var overstået, var der morgenmad i borgerstuen. Man fik havregrød og rugbrød med ost og syltetøj. Hertil fik man kaffe, det vil sige erstatningskaffe, for kaffeimporten blev lukket som næsten al anden import af oversøiske produkter under Nazitysklands besættelse 1940-45 af Danmark. Så fandt man på at lave erstatningsprodukter – herunder erstatningskaffe –, hvis lighed med rigtig kaffe vist stort set indskrænkede sig til farven, men folk drak det, og så ung som Tomas var, havde han aldrig rigtig drukket ægte kaffe før krigen, for den slags gav man ikke sine børn dengang, hvor kaffe for de fleste var lidt af en luksusvarer forbeholdt de voksne.

Rationeringsmærker fra den tid, Thomas var på Lykkesholm. I alt 30 forbrugsvarer var rationerede i tiden 1939 til 1952, men ikke altid på samme tid. Ved køb måtte man aflevere rationeringsmærker, Thomas måtte have sine mærker med ud på Lykkesholm til husmoderen der. Man fik sine rationeringsmærker udleveret af kommunen. Formålet var at fordele de varer, der var knaphed på, ligeligt til alle, og at fastsætte priserne på dem. Der var varer, man ikke behøvede at rationere, fordi de helt udgik i 4-5 år, som ægte kaffe og margarine. Men selv erstatningskaffe og kaffetilsætning (Richs eller Danmarks) var rationeret.

Lykkesholmgård fotograferet fra luften i 1950-erne, længe efter at Thomas Olsen var ansat der. Prins Gorm, Kong Frederik den Niendes fætter, var blevet ejer af Lykkesholm, og have og undenomsarealer var blevet nyanlagt. Men billedet giver et godt indtryk af bygningerne, som de også var, da Thomas tjente der, dog er stuehuset forlænget. Desværre brændte det i Prins Gorms ejertid, og han solgte kort efter gården. Et forenklet nyt stuehus blev bygget, og senere blev jorden udstykket i 150 sommerhusgrunde, men gårdens bygninger, som vi ser dem her, ligger der endnu, dog med et andet stuehus..

Efter morgenmaden på gården gav man sig så i gang med det arbejde, som bestemtes af sæsonen. Gårdens ejer, Knud Knudsen, led allerede i 1943 meget af mavesår, og det begrænsede hans muligheder for fysisk arbejde, så han kunne ikke tage meget del i det daglige arbejde på gården, og han måtte hurtigt give op og gå ind, når han prøvede.

Malkekvæget krævede vinterfoder, så man avlede otte til ti tønder land med roer. For Thomas gav det meget manuelt arbejde med lugejernet med udtynning sammen med første lugning og senere så anden lugning. Ved roeoptagningen om efteråret var vejret næsten altid fugtigt. Med håndkraft læssedes roerne på fastvogne og skulle så køres hjem og frostsikres i kuler. Dem gravede man også i hånd, læssede roerne af i, dækkede dem med isolerende halm, og så tildækkede man dem med et tykt lag jord – også gravet i hånd.

Fastvognene med hestene forspændt var på Thomas's tid de vigtigste køretøjer i den tids landbrug. Hjulene var af træ med en jernring om. Træet kunne tørre ud om sommeren, og hjulene falde skilt ad. Derfor kørte man indimellem fastvognene ud i Gåsedammen ved siden af gården, så træet i hjulene kunne suge vand og holde faconen.

Knud Knudsen holdt seks ret store frederiksborgheste, som blev brugt til al slags kørsel og arbejde, altid to sammen i et spand, som det hedder.

I 1943, hvor Thomas startede på Lykkesholm, var det meget sent forår, og man kunne ikke så kornet før i maj måned. Thomas blev derfor sat til at pløje med to store frederiksborgheste foran. Det var noget af en opgave for ham som 14årig dreng at styre plov og heste. Hjemme havde hans far godt nok en lille hest, som Thomas havde prøvet at pløje med, men der var jo kun to tønder land i alt hjemme hos hans far, og ikke alt skulle pløjes.

Efter pløjningen skulle jorden harves og efter såning tromles. Det var mange, mange skridt at gå i tung jord efter plov, harve og tromle og samtidig styre hestene. Der var dog dele af jorden, hvor man skulle være forsigtig, fordi jorden var så let, at det kunne fyge i blæsevejr.

Knud Knudsen havde anskaffet en selvbinder til brug ved høst. Den blev trukket af tre heste. Den mejede kornet og samlede det i neg, som den selv bandt en snor om – deraf navnet selvbinder. De bundne neg smed selvbinderen efter sig på jorden. Negene skulle så med håndkraft samles op og stilles med aksene opad i rækker mod hinanden til tørring i såkaldte hove.

Før man kunne meje med selvbinderen, skulle man med håndkraft slå for, som det hed. Selvbinderen var et køretøj i to vognbredder. Hjulene og maskineriet var i den venstre del med hestene forspændt, og i den højre del var skæret og opsamlingen af strået. Hvis ikke selvbinderens venstre del skulle køre igennem kornet og ødelægge det, når man begyndte på en mark, måtte man først slå kornet i den yderste vognbane med le og binde neg af det i hånd og fjerne negene, før man kunne køre med selvbinderen. Thomas var heldig, at han havde lært at slå med en le hjemme, for det var et større håndarbejde at slå for med le hele vejen rundt om alle Lykkesholms kornmarker og også strengt for en dreng i hans alder.

Under krigens tyske besættelse af Danmark var der jo mangel på mange ting, en af dem var det selvbindergarn, som på selvbinderen brugtes til at binde om negene. Der var også mangel på alle andre slags bånd og snor, som blev lavet af plantefibre fra oversøiske lande, og kunststoffer som nylon var knap nok opfundet i Amerika og derfor helt ukendte i Danmark. Man fandt så på at fremstille erstatningsbånd af snoet papir, også til selvbindere. Men det havde den mangel, at papiret ikke kunne holde, hvis det blev vådt. Thomas fortæller, at de derfor fik en del problemer med, at den snoede papirsnor om negene knækkede, hvis den havde suget vand, og negene så faldt fra hinanden og skulle bindes om med håndkraft.

Vi foregriber her begivenhedernes gang og springer mange år frem for at kunne bringe et foto af Thomas Olsens forældre omgivet af deres ni børn. Det er nemlig det eneste foto, vi har af dem alle samlet. Bagerst fra venstre står Hans, Thomas, Sylvest, Jørgen, Frede, og Bendt. Forrest omkring Elvira og Christian Olsen sidder Otto, Helga og Inge. De seks af de syv sønner blev alle udlærte tømrere af deres far.

I løbet af efteråret og vinteren tærskede man så kornet. Ejendommen havde eget tærskværk, som blev drevet af en el-motor. Ved tærskningen var der brug for alt mandskab, og der kom en husmand ved navn Alfred fra Møllehøj Huse og hjælp.

Der blev opfedet mange grise på Lykkesholm, men Knud Knudsen holdt ikke selv grisesøer. Han købte smågrisene til opfedning.

Der blev slagtet både grise og kalve på gården. Så kom slagter Osvald Hansen, som også var parcellist på Alsønderup Orne, og han foretog slagtningerne. Gården var vist stort set selvforsynende med kød og kødvarer.

Thomas erindrer det store arbejde med at bære vand fra den gamle post på gårdspladsen til gruekedlen, der var tændt op under for at få kogende vand til at skolde de slagtede grise i, så hårlaget kunne skrabes af dem, og også med at skaffe varmt vand til at få rensede tarme til pølser, og derefter bl.a. til at koge blodpølser i.

Thomas erindrer også, at Knud Knudsen solgte grise og kreaturer til Frederikssund Andelsslagteri. De blev så hentet af vognmand Sv. Aa. Nielsen,

Alsønderup. Knud Knudsen solgte også korn til Axel B. Lange i Frederikssund, men det firma kom med egne lastbiler og hentede kornet. De lastbiler blev drevet af trægas, som blev udviklet af bølgebrænde i den generator, der som en stor jernovn var monteret på bilen.

Ved tolvtiden hver dag fik gårdens medhjælpere varm middagsmad i borgerstuen, altid to retter mad, og om aftenen ved sekstiden fik man smørrebrød. Som Thomas erindrer det, var kosten udmærket og rigelig.

Der var lang tradition for at holde gæs på Lykkesholm. Man havde jo Gåsedammen lige ved gården (se fotografierne af gården). Man slagtede gæssene før jul. Thomas blev sat til at være med til at plukke fjerene af de slagtede gæs. De blev tilsyneladende alle solgt. Til juleaften fik de i hvert fald ikke gåsesteg på gården, men flæskesteg. Og Thomas fik i øvrigt en julegave, et slips, som han syntes var grimt. Man sang ikke julesalmer og dansede ikke om et juletræ.

På Lykkesholm dyrkedes mange kartofler med salg for øje. Som før nævnt var en del af jorden let, og det er godt til kartofler. Om efteråret skulle kartoflerne op. Man havde en hestetrukket optager, som fik dem op af jorden, men de skulle jo også samles op. Dertil kom et sjak af mest lokale koner, som Thomas kendte. De var ansat af en mand, som stillede med sjakket, som så tog fra ejendom til ejendom. Som Thomas husker det, var der således ikke betaling fra Knud Knudsen direkte til sjakket, men til manden, som stillede med det.

Kartoflerne udover husholdningens behov blev solgt. Der kom to mand med en generatorlastbil – ombygget til at køre på trægas udvundet af findelt bølgebrænde. Der var påsat en specialbygget stor ovn til at udvinde trægassen af bølgebrændet i, samt en elblæser til at starte ilden, rørsystemer og vandradiator til rensning af gassen, før den nåede motoren.

Mændene medbragte en såkaldt harpe til at rense og sortere kartoflerne på. Dem solgte de så i København. Der var en særlig ordning med, at de forsynde Knud Knudsen med tobaksvarer til pibe, samt med cerutter.

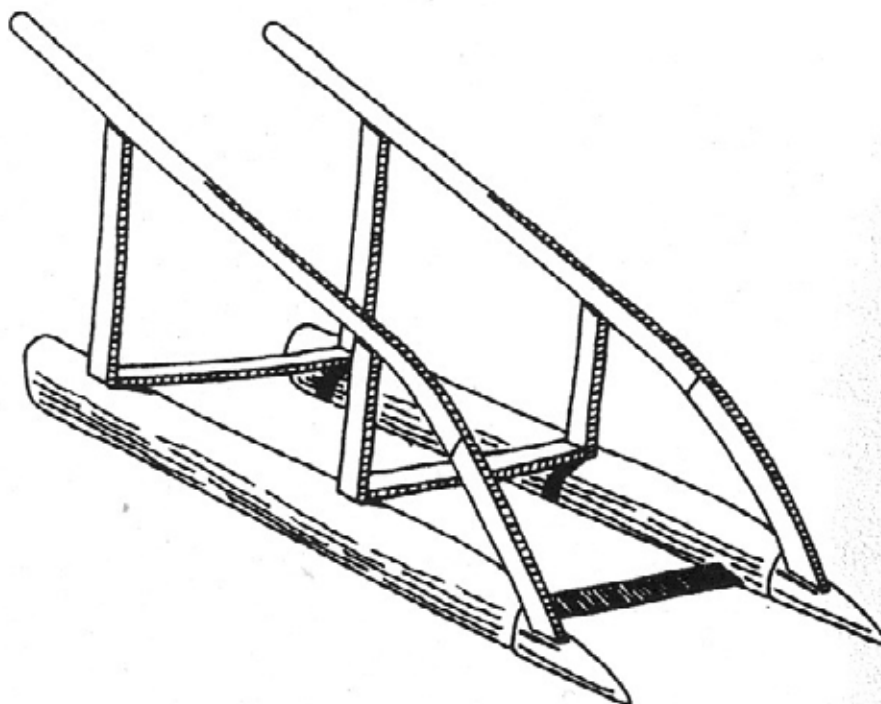
De oversøiske tobakker forsvandt jo under krigen som andre oversøiske varer. Der dyrkedes tobak i Sydeuropa og på det tysk-besatte Balkan, men det smagte ikke som amerikansk tobak, og der kom ikke nok af det til Danmark. Derfor opstod en stor dansk tobaksavl, som rygere dog ikke værdsatte. Det blev svært at købe tobaksvarer i butikkerne. Nye mærker dukkede stadig op og efter sigende dårligere og dårligere.

Kartoffelhandlerne kunne tilsyneladende skaffe Knud Knudsen tobaksvarer af en bedre kvalitet, end hvad der var i handelen, og svært at skaffe. Der var en betydelig sortbørshandel med tobaksvarer, og der var nok derigennem kartoffelhandlerne i København skaffede Knud Knudsen tobaksvarer.

Lykkesholm har en lang kystlinie til Arresø, som gårdens ejere altid har nyttiggjort. På Knud Knudsens tid havde man ruser liggende i sivskoven, om foråret gedderuser og fra høsttid åleruser. Gedderne og ålene blev vistnok alle solgt til Missionshotellet i Hillerød. I hvert fald serveredes der ikke stegt ål for gårdens medhjælpere.

Fra gårdens jorder var der også gode muligheder for andejagt. Ænderne blev solgt til Missionshotellet i Hillerød, så dem smagte medhjælperne heller ikke.

Væsentligst for gårdens økonomi var dog nok rørskæret langs gårdens kystlinie, som overalt var dækket af et bredt bælte af tagrørsbevoksning. Tagrørerne skulle høstes, når der var is på søen. Knud Knudsen havde to såkaldte rørløbere, et simpelt instrument, som havde en skarp klinge helt nede på isens overflade, hvor tagrørerne var frosset fast. Når man så skubbede rørløberen, skar den tagrørerne over. De afskårne tagrør samlede sig i midten mellem listerne på rørløberen. Den blev tungere og tungere et skubbe, og rørene måtte så til sidst læsses af.

Tegning af en rørløber, som man skubbede med kniven forrest, som så i isoverfladen skar tagrørerne over.

Tagrørerne kunne kun bruges, hvis der også var høstet rør året før, så der ikke var gamle rør imellem, men kun de planter, som var vokset op samme år. Før rørene kunne bruges, skulle de renses for sideblade og bundtes. Det kom træskomand Anders M. Larsen og gjorde. Han var ungkarl og boede i et nu forlængst nedbrændt hus først på Rævegravvej i Nejede. Så vidt Thomas erindrer, blev tagrørerne så solgt til tækker Carl Nielsen, som også boede i Nejede By, og som var en kendt og aktiv mand i lokalsamfundet.

Som Thomas så det, var der fire biprodukter, som gav indtægter for ejeren af Lykkesholm ud over det almindelige landbrug, nemlig gæssene, tagrørene, fiskeriet af ål og gedder, samt vildænderne.

Til november 1943 rejste forkarl Søren Knudsen til en anden plads, og Thomas's bror Jørgen blev så forkarl. Der blev ikke ansat nogen ny andenkarl, for der var ikke samme behov for medhjælpere som om sommeren. Næste sommer kom Otto Knudsen, bror til ejeren Knud Knudsen, ud som fast dag-lejer. Men i sommeren 1944 var Thomas også en del hjemme og hjælpe sin far. Valdemar Nielsens ejendom i Alsønderup Indelukke var nedbrændt, vist efter lynnedslag. Thomas far havde tømrerarbejdet ved genopførelsen af ejendommen og havde ind imellem behov for mere medhjælp. Så blev Thomas brugt der.

Valdemar Nielsens ejendom på Indelukkevej 11 i Alsønderup, som Thomas blev hentet hjem for at hjælpe sin far med opbygningen af efter en brand. Valdemar Nielsens søn, Niels Peter Nielsen, overtog senere ejendommen efter faderen.

I tømrerlære

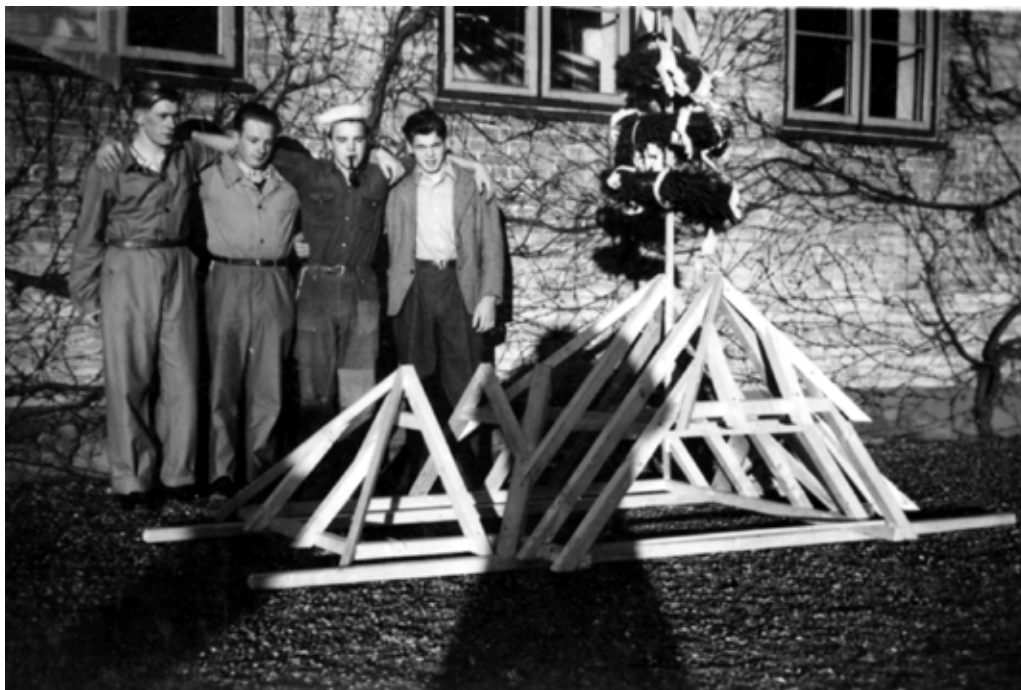
Fra 1. november 1944 kom Thomas så i tømrerlære hos sin far. Hans læretid var i det sidste krigshalvår og i de fattige efterkrigsår, hvor der var stor mangel på byggematerialer og derfor ikke meget byggeri. I stilstandsperioder i faderens virksomhed kom Thomas så stadig ud på Lykkesholm og hjalp til.

På et tidspunkt skulle Knud og Ingeborg Knudsen på Lykkesholm holde en familiefest med flere gæster, end der kunne sidde i stuehuset. Knud Knudsen bestilte så Thomas's far, tømrermester Chr. Olsen, til at lægge et bræd-

degulv midlertidigt i gårdens vognport. Men der kunne ikke skaffes brædder – der var ingen at købe på grund af efterkrigstidens mangel på materialer. Imidlertid fandt Thomas's far på råd. Det var lykkedes ham efter lang bestillingstid at skaffe brædder til nye porte, som skulle opsættes på gården Bauneholm i Bendstrup. Disse brædder blev så lagt på Lykkesholm som midlertidigt gulv i vognporten og bagefter taget op og lavet til porte på Bauneholm.

Thomas fortæller, at materialemangelen også medførte, at man igen måtte anvende metoder, som ellers var opgivet. Man kunne ikke få jern til etageadskillelser, så man måtte anvende flækkede træstolper, som man købte i skoven og savede i to stykker på langs. De blev så lagt som loft i staldbygninger med den flade side nedad, og man gik igen over til at lægge et lag ler ovenpå som brandsikring. Leret blandedes med vand, så det tørrede fast.

I læretiden skulle Thomas gå på teknisk skole hvert år fra november til maj. Det forgik i Helsingør, hvor Teknisk Skole var bygget på Nygade 23 i 1920'erne. Bygningen er der endnu. Der gik alle egnens håndværkslærlinge, uanset fag, i samme klasser. Undervisningstiden var om aftenen i ugens første fire dage fra kl. 18 til kl. 20. Thomas cyklede så de fire aftener om ugen de ca. 6 km. hjemmefra op til Teknisk Skole til kl. 18 og senere på aftenen hjem igen. Ikke al undervisning der var lige relevant, og lærlingene var jo trætte efter en hel arbejdsdag forud fra ved syvtiden om morgenen, så det faglige udbytte kunne være begrænset. Thomas husker lærere dér som tømrer Anton Hansen, der havde været i tysk koncentrationslejr, og farvehandler Reiter Jensen, begge fra Helsingør, samt arkitekt Robert Svendsen, som dengang boede i Annisse, men senere flyttede til Helsingør.

Da Thomas lavede svendestykke på Ollerup Håndværkerhøjskole. Det er Thomas til højre

I det sidste af Thomas's fire lærlingeår sendte hans far ham på håndværkerhøjskolen i Ollerup på Fyn. Faderen, Chr. Olsen, havde i sin tid været på en håndværkerhøjskole, som dengang lå i Vallekilde på Vestsjælland, og forstanderen nu på Ollerup Håndværkerhøjskole var en af hans samtidige på Vallekilde, Så det var ingen tilfældighed, at Thomas kom på håndværkerhøjskolen i Ollerup. Her lavede han også sit svendestykke, så han kom hjem som tømrersvend.

Der arbejdes med modeller af svendestykker på Ollerup Håndværkerhøjskole. Det er Thomas forrest til højre.

Næste nummer af Lokalthistorisk Nyt ventes at komme i september måned. Det vil beskrive noget af historien om Tjæreby Brugsforening, som senere skiftede navn til Harløse Brugsforening. Alle arkivalier fra brugsforeningen – og der er rigtig mange, som vi skal gennemgå – befinder sig i Folkemuseets depot på Bjerggården i Tjæreby. Folkemuseet udlåner så arkivalierne til Alsønderup-Tjæreby Lokalarkiv. Det bliver en spændende opgave at gennemgå alle disse arkivalier og udlede, hvad der skal indgå i næste nummer af Lokalthistorisk Nyt fra Alsønderup-Tjæreby Lokalarkiv.

Efter en ret kort periode som tømrersvend blev Thomas indkaldt til ingeniørtropperne. Det var på den tid, han var blevet forlovet med Alice fra Gadevang, sin senere ægtefælle. Mens Thomas var soldat, købte de sammen to nye cykler.

A/S	CYKLEHUSET „MAXWELL”	
Post-Konto <u>4816</u>	Teglgaardstræde Nr. 2 (Hjørnet af Sct. Pederstræde) — Telf. C. 5294 —	Post-Konto <u>4816</u>
— Ingen Filialer —		
København, d. 25 juli 1949		
Herr Thomas Olsen Alsønderup Hillerød. =====		
M 3520. =====		
1 stk. 22" blå herre letvægt cykle Maxwell m. friløb & følgbremser 79802		Kr. 355.-
M. 3521 =====		
1 stk. 22" blå dame N.L. Maxwell m. friløb & følgbremser C 30699 G		Kr. 375.-
		Kr. 730.-
		B E T A L T
		A/s Cyklehuset Maxwell København K
5 års garanti for stel 12 mdr. " " dæk & slanger.		

Regning for de to nye cykler, som Thomas og Alice købte i 1949, da Thomas var soldat.

Vi viser på næste side et fotografi af dem med de nye cykler. Regningen herover viser, hvad sådan nogle nye cykler kostede i 1949. Det var i forhold til lønningerne på den tid mange penge.

Thomas Olsen og Alice fotograferet i 1949, da de havde hentet deres nye cykler.

Og hermed slutter beretningen af og om Thomas Olsen for denne gang, godt nok lidt brat, men som det ses, er der ikke plads til mere i dette blad .

ALSØNDERUP-TJÆREBY LOKALARKIV.

oprettet i 1988 - ikke kun for medlemmer - alle er velkomne

Arkivet er åbent alle mandage 18.00-22.00. En anden dag og et andet tidspunkt kan altid aftales med arkivleder & kasserer Lissi Carlsen, tlf. 48 28 64 49..

Arkivets beliggenhed: Kør til Alsønderup og ad Baunevej (vejen til Bendstrup). Drej lige efter Alsønderup Skole ind ved skiltningen til "Rønnehuset" og til Baunevej 12. Gå til skolebygningen til højre og ned ad kældertrappen og frem til lokale 014.

Arkivets post-, telefon- og e-mail-adresse er hos **arkivleder & kasserer Lissi Carlsen**, Stutmesterparken 3, 2. sal, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 64 49. E-mail: lissi@carlsen.mail.dk

Kontingent i 2011, 100 kr., par i alt 140 kr.: **Sponsorer** 500 kr, gerne efter behag mere.

Bank. Nordea reg..2276 kt..8968504194. **CVR-nr.** 30320573

Dette magasin. Kommer 4 gange årligt, eget tryk **Redaktør:** Ole Blåkilde. **ISSNnr:**1603-7561.

Modtagere: Medlemmer, sponsorer, presse, Hillerød Byråds medlemmer, andre arkiver m. fl.

Eftertryk af tekst tilladt med kildeangivelsen: "Alsønderup-Tjæreby Lokalarkivs magasin nr. 2. juni 2011.", af illustrationer dog kun efter arkivets accept forud og evt. mod en mindre betaling.

Økonomi: Arkivet drives for medlemskontingenter, sponsorbidrag, gaver og indtjening ved møder. Hillerød Byråd stiller permanent arkivlokale til rådighed, men ansøges ikke om kontante tilskud.

Lokalarkiv og forening drives af frivillige, ulønnede. Ingen modtager løn eller andre ydelser.

Arkivet kan altid bruge nye medarbejdere, som kender lidt til computer og/eller lokalsamfundene.